

Jiří Jurok

Čeští husité a antihusité z Moravy v Polsku ve 14.-15. století

Średniowiecze Polskie i Powszechne 3, 209-229

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jiří Jurok

Nový Jičín

Čeští husité a antihusité z Moravy v Polsku ve 14.–15. století

Tento článek vznikl na požádání polského historika univ. prof. Idzi Panice ze Slezské univerzity v Katovicích. Samozřejmě téma jsem nakonec vybral tak, aby jednak navazovalo na mé vlastní výzkumy husitství a husitské revoluce na Moravě a ve Slezsku, ale především aby poukazovalo na styčné momenty a osobnosti mezi oběma státy – Českou a Polskou korunou v rušném období první evropské reformace – tj. husitství v naději, že sám autor se z případných reakcí polských historiků leccos dozví o polských „obdobích“ českých protagonistů¹. Je nutno hned na počátku upřesnit, že pokud mluvíme o husitech zvláště v reformním, předrevolučním období (před rokem 1419) činíme tak trochu obecně, neboť mnohem spíše by bylo záhodno mluvit o českých stoupencích či případně pouze podporovatelích Mistra Jana Husa.

Chronologicky se v této studii dotkneme osobností z tří časových vrstev a sice období reformního před rokem 1419, revolučního v letech 1419–1434 a pohusitského a poděbradského v letech 1434–1471.

V prvním reformním období husitství se husitská ideologie a víra na Moravě šířila prostřednictvím jednak kněží, kleriků, studentů a jiného nižšího duchovenstva přicházejícího na Moravu z Čech a především z pražské Karlovy univerzity v Praze (např. kněží Jan Milič z Kroměříže, Stanislav ze Znojma, Šimon z Tišnova, dr. Pavel z Kravař, Jan Vavřínek z Račic v Tovačově a Zikmund z Jistebnice ve Starém Jičíně). Stejně tak reformní vyznání víry

¹ J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce*. Nový Jičín 1998; a dále studie téhož: *Moravští husité, Slezsko a Slovensko*. In: *Sborník Jihlava a basilejská kompaktáta*, 26.–28. června 1991. Jihlava 1992, s. 37–56; a téhož: *Husitské organizační struktury v Lužicích a ve Slezsku*. „Časopis Slezského muzea“ (dále: ČSM), B 45, 1996, s. 97–112.

s požadavky na nápravu církve a eventuální sekularizaci církevních statků nacházelo odezvu v řadách české šlechty, zprvu snad vyšší (panstvo) a postupně i nižší (rytíři, zemané, vladyci, panoši) aspoň na Moravě². Právě z řad šlechty pojednáme v první časové vrstvě o Husových stoupencích panu Lacku z Kravař, Janu Helmovi, Janu Sokolovi z Lamberka, Janu Čičovci z Čičova a z řad pravděpodobně měšťanstva o dr. Pavlu z Kravař.

Lacek z Kravař (asi 1346–1416) se narodil jako syn Drslava z Kravař na Fulneku pravděpodobně na otcovském hradě Fulneku. Jeho otec Drslav se o něco později, nejméně od roku 1359 stal hejtmanem v Minsterberském knížectví a Kladsku, ve službách císaře Karla IV. Tam Lacek z Kravař prožil i své dětství a mládí. Odtud zřejmě pramení i jeho pozdější dobré styky s polskou šlechtou a pozdějším polským králem Vladislavem Jagiellem. Z polského prostředí pocházela i jeho manželka Markéta z Pogorelé, dcera nisského hejtmana Jaráče z Pogorelé (synovce vřatislavského biskupa Přelava z Pogorelé), s níž se Lacek oženil v roce 1370. Markéta z Pogorelé Lacka přežila, jak ukazuje její závět' z roku 1419³. Základní biografie Lacka z Kravař byla nedávno podána, takže stručně pojednáme jenom o jeho významu a jeho česko-polských stycích. Lacek z Kravař na Helfštejně se postupně asi od roku 1370 stal pánem celé řady panství (nejprve hradu Helfštejna u Lípnicka nad Bečvou, poté Hlubočky (1382), Arnoltovice s Valašským Meziříčím (1396), Náměšť nad Oslavou, Velké Meziříčí a po roce 1406 jedním z poručníků kravařských statků svých synovců Jana z Kravař – Starý Jičín, Štramberk, Rožnov pod Radhoštěm, Vsetín, a Beneše z Kravař – Fulnek a Moravský Krumlov stejně jako šternberských Oder a Lukova). Na začátku 15. stol. šlo o nejbohatšího feudála na Moravě s asi 11 městy, 7 městečkami a 180 vesnicemi⁴. Současně Lacek z Kravař stanul i na vrcholu moci politické – byl nejvyšším hofmistrem v letech 1407–1408, nejvyšším pražským purkrabím v letech 1408–1411 a zemským hejtmanem moravským v letech 1411–1416. Přitom asi od roku 1407 ho můžeme považovat za stoupence a přítele Mistra Jana Husa, jehož kázání v Betlémské kapli na Starém Městě pražském navštěvoval a jehož podporoval v královské radě spolu s Petrem Zmrzlíkem ze Svojšína a Mikulášem Bohatým, prostřednictvím vyjednávačů Mistra Jana z Jesenice a Mistra Jeronýma Pražského

² F. Hoffmann: *Morava na cestě k husitské revoluci*. „Husitský Tábor“ (dále: HT) 4, 1981, s. 57–68; týž: *Morava před husitskou revolucí*. „Časopis Moravského muzea, Vědy společenské“ LXIX, 1984, s. 49–78 a LXX, 1985, 103–114; F. Šmahel: *Husitská revoluce*. I.–IV., Praha 1993; a P. Čornej: *Velké dějiny země Koruny české*. V.: 1402–1437. Praha 2000.

³ V. Štěpán: *Osobnost Lacka z Kravař*. I.: *Lackův politický vzestup*. „Časopis Matice moravské“ (dále: ČMM), CX, 1991, s. 217–237, zvl. s. 219–220 an.; týž: *Osobnost Lacka z Kravař*. II.: *Na vrcholu politické dráhy*. ČMM, CXII, 1993, s. 11–41; k závěti Markéty z Pogorelé J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 52 an.

⁴ J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 59–60.

jako při vydání Dekretu kutnohorského v roce 1409⁵. Lacek z Kravař obratně využíval rozbrojů mezi olomouckým biskupem a moravskými markrabaty Joštem a Prokopem Lucemburskými od roku 1379. V letech 1381–1382 se nakrátko objevil v táboře stoupenců markraběte Prokopa a od roku 1382 stanul potom již trvale v táboře markraběte Jošta, přičemž udržoval přátelské styky i se Zikmundem Lucemburským. V roce 1402 poté co se markrabě Jošt rozkmotřil s uherským králem Zikmundem Lucemburským a přešel na stranu českého a římského krále Václava IV., začal Lacek z Kravař těžit ze svých polských styků⁶. Zprostředkoval pro krále Václava IV. polskou pomoc a stál u zprostředkování schůzek králů Václava IV. a Vladislava Jagielly ve Vratislavi v roce 1404 a tamtéž v roce 1408 (údajně se nakonec nekonala)⁷. Po přijetí polského poselstva krále Vladislava Jagiella 24. 1. 1410 v Brně v čele s rytířem Zawiszou Czarnym z Garbowa přijal polskou žádost o pomoc proti řádu německých rytířů. Sám nabídl a vypravil do bitvy u Grunwaldu pozdější 49. korouhev vedenou jeho hejtmánem Janem Helmem a zprostředkoval pomoc svého protivníka Jana Sokola z Lamberka, jenž tehdy obsadil jeho hrad Náměšť nad Oslavou a jenž zformoval pozdější 4. korouhev v bitvě u Grunwaldu⁸. V této 4. korouhvi se objevili i členové bojových (loupežných) družin z jihomoravských hradů Kraví hora u Náměště nad Oslavou a Rabštejn včetně patně Jana Žižky z Trocnova, jenž již rok předtím dosáhl milosti českého krále Václava IV. Podle polského kronikáře Dlugosze čtvrtou korouhev vypravil: „Johannes Ienczikowicz baronus de Moravia”, na Moravě v té době neznámý, ale možná kontaminovaný s Janem z Kravař na Jičíně (srv. dále), jemuž právě od let 1406 – 1408 do své smrti dělal poručníka Lacek z Kravař⁹. Jaké bylo ale skutečné složení a okolnosti vypravení obou korouhví do Polské koruny neznáme. V roce 1412 na konci července a začátkem srpna hostil Lacek z Kravař bud’ na svém městském hradě v Novém Jičíně nebo Valašských Kloboukách polského krále Vladislava Jagiella¹⁰. V roce

⁵ F. Šmahel: *Husitská revoluce...*, II, s. 225, 235.

⁶ J. Válka: *Přehled dějin Moravy*. I. Brno 1983, s. 101; týž: *Dějiny Moravy*. I.: *Středověká Morava*. Brno 1991, s. 108; V. Štěpán: *Osobnost Lacka z Kravař...*, I, s. 222 an., II., s. 11 an.

⁷ F.M. Bartoš: *Čechy v době Husově*. In: *České dějiny*. II, 6. Praha 1947, s. 199.

⁸ J. Dřimal: *Česká pomoc Polsku v bitvě u Grunwaldu a veřejné slyšení Mistra Jana Husa na koncilu kostnickém*. In: *Sborník Tisíc let česko-polské vzájemnosti*. Opava 1966, s. 175–179; E. Barborová: *Češi a Moravané jako účastníci válek Polska s řádem německých rytířů v letech 1410 a 1414*. „Sborník Matice moravské” (dále: SMM), 86, 1967, s. 191–201; a naposledy V. Štěpán: *Účast žoldnéřů z českých zemí (zejména Slezska a severní Moravy) ve „velké válce 1409 – 1411” zachycená prameny z velmistrovského archivu řádu německých rytířů*. ČSM, B, 39, 1990, s. 6 an.

⁹ E. Barborová: *Češi a Moravané jako účastníci...*, s. 193.

¹⁰ F.M. Bartoš: *Čechy v době Husově...*, s. 382; A. Gąsiorowski: *Itinerarium króla Władysława Jagielly...*, s. 59.

1414 Lacek z Kravař stál za cestou Mistra Jeronýma Pražského do Polska a Litvy (možná i za jeho propagačními cestami do Budína a Vídně v roce 1410), jehož osobně po ní přijal na svém hradě Velkém Meziříčí (jako v roce 1410 i 1412 – tehdy šlo jednak o hádání o Viklefovy spisy a o odpustkové bouře)¹¹. V roce 1414 se zúčastnil tzv. „hladové vojny“ Polska proti řádu německých rytířů a přispěl Polsku 100 kopiniky a 300 střelci spolu s dalšími 26 feudály České koruny¹². Opět mnoho nevíme o polském pobytu a tažení této české pomoci. Za svoji pomoc obdržel Lacek z Kravař stálý roční důchod 500 kop gr. polské mince z dolů v Třebnici u Krakova¹³. V souvislosti s cestou a zjetím Mistra Jana Husa církevním koncilem v Kostnici stojí v čele protestního hnutí české a moravské šlechty od ledna (s pomocí pisatele těchto listů Mistra Jana z Jesenice nebo Mistra Jeronýma Pražského) přes květen až po září 1415 proti Husově uvěznění a naposledy odsouzení a upálení, kdy organizuje posílání protestních listů české šlechty do Kostnice. Na základě těchto protestních listů se vytváří první předobraz „husitské strany“, stopenců reformního husitského hnutí a současně se projevuje i rostoucí národní české sebeuvědomění v prohlášeních na obranu „hlaholu (jazyka) českého“. Poslední protestní list proti Husově upálení z 2. 9. 1415 spolučetilo v Praze 452 pánů a rytířů České koruny z Čech, Moravy a malé části Slezska (Opavska)¹⁴. Lacek z Kravař zemřel po 15.7.1416 a byl pohřben v augustiniánském klášteře ve Fulneku.

Již zmíněný hejtman 49. korouhve Lacka z Kravař Jan Helm v roce 1410 svým původem velmi pravděpodobně pocházel z jihozápadní Moravy. Zde prodal jeho nevládní bratr Aleš Kabát z Výškovic v roce 1392 své statky Dobronice, Tavikovice, Běhařovice a Slatinu, v roce 1399 se stal biskupským manem v Malhoticích u Kelče a v roce 1407 uzavřel spolek na majetek s nevládním bratrem Janem Helmem. Po roce 1410 se vlastní Jan Helm (někdy psaný rovněž z Výškovic u Kelče, roku 1411 zmiňován jeho vlastní bratr Martin Helm) podruhé ženil v roce 1417 a v roce 1420 jako bývalý člen Lackovy vojenské družiny kupuje z konfiskátu Petra Strážnického z Kravař (vyhlášeného uherským králem Zikmundem Lucemburským) statky Komárov a Velké Hoštice u Kravař na Opavsku. Svůj přechod do katolického tábora dotvrzuje v roce 1422 převzetím funkce biskupského maršálka a po odchodu olomouckého biskupa Jana Železného z Moravy roku 1429 se ocitá ve službách dalšího z nepřátel husitů opa-

¹¹ F. Šmahel: *Husitská revoluce...*, II, s. 242, 258 a 276 an., 12; J. Goll: *Čechy a Prusy ve středověku*. Praha 1897, s. 132.

¹² F.M. Bartoš: *Čechy v době Husově...*

¹³ V. Štěpán: *Nové materiály k vývoji česko-polských vztahů*. ČSM, B, 30, 1981, s. 85–95, zvl. s. 93.

¹⁴ V. Novotný: *Hus v Kostnici a česká šlechta*. Praha 1915, s. 50 an.; F. Šmahel: *Husitská revoluce...*, II, s. 276, 280, 282–285; B. Zitynskyj: *Česká šlechta a počátky husitství (1410–1415)*. „Jihočeský sborník historický“, 52, 1979, s. 53 an.

vského knížete Přemka Přemyslovce¹⁵. Současně je v roce 1426 zmiňován jako purkrabí hradu Starého Jičina patřícího dalšímu dotud katolickému šlechtici Janu z Kravař¹⁶. Je ovšem otázkou zda starojičinský purkrabí Jan Helm je totožný s hejtmanem Janem Helmem z roku 1410. Pro ztotožnění se vyslovil historik A. Turek¹⁷.

Jan Sokol z Lamberka jako významný zástupce nižší šlechty se pravděpodobně jako královský služebník zapletl postupně do záští jihočeské a jihomoravské vyšší i drobné šlechty proti Jindřichovi z Rožmberka, pánům z Hradce a dalším jednotníkům, kteří v roce 1394 poprvé zajali českého a římského krále Václava IV. Tito bývalí královi služebníci jako psanci a opovědníci bojovali s Rožmberky řadu let a to dokonce či i právě poté, co se jich pod nátlakem panské jednoty 18.2.1402 vzdal sám král Václav IV. a vydal proti nim jako škůdcům země svůj výnos¹⁸. Tuto cestu ale možná Jan Sokol z Lamberka následoval s určitým zpožděním, neboť ještě v letech 1400 a 1403 sloužil v královské posádce na Vyšehradě u Prahy, za což byl i králem Václavem IV. v těchto letech odměňován¹⁹. Teprve poté vedl do roku 1410 (srv. výše) záští s moravským markrabím Joštem (též bývalým jednotníkem) a jeho stoupencem Lackem z Kravař, když si na svém jihomoravském hradě Lamberku udržoval bojovou družinu, jež občas spolupracovala i s bojovými družinami z hradů Kraví hora u Náměště a Rabštejna. Během již vzpomenutého jednání 24. ledna 1410 projevil tehdejší nejvyšší český purkrabí Lacek z Kravař značnou obratnost, když polskému poselstvu nabídl bojovou jednotku a žoldněře svého zatímního protivníka Jana Sokola z Lamberka a zřejmě i z dalších bojových (lapkovských) družin, přičemž vyhověl jak polskému králi Vladislavu Jagiello, tak se zbavil svého opovědníka, jenž mu musel vydat jeho hrad Náměšť²⁰. V bitvě u Grunwaldu vedl Jan Sokol z Lamberka 4. korouhev a po ní se stal vojenským velitelem dobytého hradu německých rytířů Radzyně. Zde v jeho posádce kromě synů a pozdějších husitů Mikuláše a Jaroslava z Lamberka údajně nacházíme i Jana Žižku

¹⁵ F. Šigut: *Opavský listinář, Litterae foundationum, dotationum, erectionum, confirmationum, praesentationum, collationum, resignationum, altarium Oppaviae*. II. Opava 1962, s. 17, pozn. 3, III., Opava 1967, s. 26, pozn. 12. K roku 1407 a 1411 J. Pilnáček: *Staromoravští rodové*. Videaň 1930, s. 474 a V. Brandl: *Libri citacionum et sententiarum seu knihy púhonné* (dále: LC). III. Brno 1873, s. 211.

¹⁶ F. Kopetzky: *Regesten zur Geschichte des Herzogthums Troppau (1061–1464)*. Videaň 1871, s. 125.

¹⁷ A. Turek: *Hrad a panství Starý Jičín*. Nový Jičín 1978, s. 21.

¹⁸ J. Jurok: *Česká šlechta a feudalita ve středověku a raném novověku*. Nový Jičín 2000, s. 54–57; *Archiv český, čili staré písemné památky české a moravské, sebrané z archivů domácích i cizích* (dále: AČ). II. Ed. F. Palacký. Praha 1842, s. 359–360, č. 101 a 102.

¹⁹ A. Sedláček: *Zbytky register králův římských a českých z l. 1361–1480*. Praha 1916, č. 325 z roku 1400 a č. 392, 393 z roku 1403.

²⁰ J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 22 an.

a pozdějšího polského husitu na Moravě Dobeslava Puchalu. Jan Sokol z Lamberka byl otráven (aniž víme kým) za návštěvy u krále Vladislava Jagielly v Toruni dne 28.9.1410²¹. Po jeho smrti a při nedospělosti Janových synů Mikuláše (pozdějšího husitského hejtmana) a Jaroslava, kteří prý byli na vychování v Krakově, hrazeném královským dvorem, zřejmě zdědil hrad Lamberk bratr Vaněk, jenž se po něm psal Vaněk z Lamberka a z Březníka. Asi od r. 1412 spolu se Závišem z Vikštejna drží biskupské léno s hradem Šostýnem u Příbora a to nejméně do roku 1422²². Šostýn na severovýchodní Moravě tak můžeme zahrnout vedle jihomoravských hradů Lamberka, Březníka a jiných mezi hrady ovládané lapkovskými bojovými družinami. Na Šostýně předtím působila již bojová družina Bernarda z Vikštejna v letech 1385–1390 a polských zbojných šlechticů Grota ze Slupcy a Jana Rogaly v letech 1403–1404²³. O těchto polských odbojnicích bychom rádi věděli více. Konečně Vaněk z Lamberka lapkoval i z východočeského hradu Solnice patřícího Půtovi z Častolovic, když se odtud zúčastnil loupežného přepadu na cestě mezi Osoblahou a Hlubčicemi v roce 1416²⁴. Patrně přes informace a na doporučení strýce Vaňka z Lamberka se zápisu na panství Hukvaldy a Šostýn zmocnil od Zikmunda Lucemburského husitský tábořský hejtman Mikuláš Sokol z Lamberka v letech 1435–1438²⁵.

Jan Čičovec z Čičova nebo též Jan z Čečova (ovšem pokud jde o jednu osobu) představuje v našem seznamu osobností jediného zástupce nižší šlechty pečetící protestní list proti Husově upálení ze 2.9.1415 a jenž inicioval zmiňovaný moravský zemský hejtman Lacek z Kravař. Z 452 vyšších a nižších šlechticů 54 protestníků a spolupečetitelů pocházelo z Olomoucka a Opavského knížectví. Přitom Jan z Čičova, pakliže je totožný, v roce 1413 se psal podle Čížové a Nové Cerekve u Kozlí ve Slezsku (mohl být tedy i Polákem, stejně jako Čechem zakoupeným ve Slezsku) a současně vlastnil Darkovice, Ludgěřovice a zejména Darkovičky u Opavy, v nichž téhož roku prodal plat 5 hřiven grošů za 50 hřiven gr. olešnickým knížatům Konrádu st. a Konrádu Kantnerovi²⁶. 9.2.1421 spolu s Janem Husem z Krumsína

²¹ Tamtéž, s. 23, pozn. 10 a V. Štěpán: *Účast žoldnřů z českých zemí...*, s. 6–7, pozn. 30; DHn. Lib. X, XI. Warszawa 1997, s. 149.

²² J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 39–41; F. Hoffmann: *Bojové družiny před husitskou revolucí na západní Moravě*. In: *Moravský historický sborník (Moravica historica)*. Brno 1986, s. 79–83.

²³ V. Štěpán: *Hrad Šostýn v polských pramenech ze 14. a 15. století. Vlastivědný sborník okresu*. Nový Jičín 47, 1991, s. 3–7.

²⁴ F. Hoffmann: *Bojové družiny před husitskou revolucí ve východních Čechách*. „Československý časopis historický“ 35, 1987, s. 90 an.

²⁵ A. Sedláček: *Zbytky register...*, s. 182, č. 1315.

²⁶ F. Šigut: *Opavský listinář...*, II, s. 13–16, č. 23 a k pvodeji piatu v r. 1413 *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16)*. Tomus IV: *Fontes Archivi publici Olomucensis et Opaviensis*. Ed. B. Kopiczková. Praha 1989, s. 320, č. 770.

a jinými spolučetí listinu Jana z Kravař na Jičíně, již přebíral do svých rukou od poručníků své panství Starý Jičín. Podle zápisu z roku 1431 nejméně před rokem 1423 držel od Beneše z Kravař na Fulneku (zemř. počátkem roku 1423) Polanku nad Odrou u Klimkovic, již roku 1431 postupoval své manželce Maně z Bařic²⁷. Jestliže tedy v roce 1415 Jan z Čičova jako řada jiných nižších šlechticů, biskupských manů a leníků Lacka z Kravař se právě pod vlivem „Velikého Lacka“ nakrátko stal stoupencem Husovy reformní strany, později zřetelně zůstává věrným svým katolickým vrchnostem Beneši a Janu z Kravař (ten pouze nakrátko utrakvista).

Pravděpodobně nikoliv z rodu pánů z Kravař ale z řad měšťanů, byt' poddaných, pocházel z města Kravaře u Opavy dr. Pavel z Kravař. Město Kravaře až do zmiňované konfiskace v roce 1420 patřilo k panství dalšího spolučetitele protestního listu z 2.9.1415 Petra Strážnického z Kravař. Pavel z Kravař jako bakalář univerzity v Montpellier a Mistr univerzit v Paříži v roce 1415 a v Praze 1416 a ještě později doktor, zřejmě v Praze i pod vlivem své vrchnosti pana Petra Strážnického patřil k velmi aktivním husitům – stoupencům reformace podle Mistra Jana Husa. Dr. Pavel z Kravař náležel k četným husitským učencům (Mistr Jeroným Pražský, Mistr Stanislav ze Znojma, Jan Milič z Kroměříže, bakalář Petr z Mladoňovic), kteří zcestovali téměř celou tehdejší Evropu. Nejméně v letech 1427 – 1432 působil v Polsku jako osobní lékař krále Vladislava Jagielly a posledně zmíněného roku 11.1.1432 v Toruni předkládá polskému králi návrh na konečný mír mezi Polskem, Litvou a řádem německých rytířů a uspořádání situace v Čechách. Nevíme, jak se v roce 1433 dostal do Skotska, kde ho jako přesvědčeného husitu 23.7.1433 v univerzitním městě St. Andrews upálili²⁸.

Tolik k období reformnímu do roku 1419. Během husitské revoluce v letech 1419–1437 se revoluční dění na severní Moravu a do jižního Slezska začalo přesouvat až později – po roce 1425 na Olomoucko, po roce 1427 na severovýchodní Moravu a Opavsko, po roce 1430 i do vlastního Slezska.

Z tohoto období lze z řad feudálů vytknout na prvním místě Jana z Kravař na Jičíně, syna Voka z Kravař (zemř. roku 1406). Protože se svého panství Starý Jičín ujal 9. února 1421, lze odhadovat, že se narodil mezi léty 1403 – 1406, z posledně zmíněného roku jsou mu určeni první poručníci v čele s Lackem z Kravař. Ve svých rukou opět postupně zcelil statky Starý Jičín, Štramberk, Rožnov a Vsetín, po smrti Beneše z Kravař na Fulneku (tam v letech 1415–1423) dále statky Fulnek s Bílovcem a Moravský Krumlov. Jan

²⁷ Státní oblastní archiv Třeboň, fond Cizí rody, sign. I, listina vydaná ve Štramberku; J. Kapras: *Pozůstatky knih zemského práva knížectví opavského*. II. Praha 1906, s. 15.

²⁸ F. Bednář: *Pavel z Kravař*. ČMM, XXXIX, 1915, s. 67 an.; F.M. Bartoš: *Památce Pavla z Kravař*. Kravařsko 2, 1933, s. 154 an. a I. Hlaváček, R. Tecl, M. Vondráček a kol.: *Skryté edice a registry listin a listů k dějinám husitské revoluce (1419–1437)*. „Táborský archiv“ 4, 1992, s. 24, č. 136 (k 11. lednu 1432).

z Kravař byl dvakrát ženat. Poprvé a to je zajímavé si vzal v roce 1423 polskou šlechtičnu Ofku z Pilcze, dceru čtvrté pozdější manželky krále Vladislava Jagielly Alžběty. Ofka z Pilcze údajně přinesla Janovi věnem třetinu panství Pilcz a do konce manželova života statek Tyczin. Tyto informace o Ofčině věnu nám poskytuje kronikář J. Dlugosz²⁹. Jestli jsou opravdu spolehlivé a v kterých částech Polska ležely tyto statky nevíme, Tyczin se zdá být kontaminace s moravským Jičínem. Již v následujícím roce 1424 se Jan z Kravař podruhé oženil s dcerou opavského knížete Přemka Anežkou. Tím bylo stvrzeno katolické protihusitské uskupení pod vedením knížete Přemka Opavského, Jana z Kravař a Jiřího ze Šternberka, jež zasáhlo do bojů o Olomouc v roce 1425 a do roku 1427 ovládalo severní Moravu a Opavské knížectví. Teprve tažením vůdce moravských husitů Jana Tovačovského z Cimburka na přelomu let 1426–1427 husité postupně dobyli: Přerov s posádkou moravského správce Albrechta Habsburského, Nový Jičín a Fulnek Jana z Kravař, Odry Jiřího ze Šternberka, Hranice hradištského kláštera a klášter v Moravském Šternberku patřící Elišce z Kravař. Tím se i zde strategická a vojenská převaha vychýlila ve prospěch husitů. Navíc husité Jana Tovačovského z Cimburka vložili své posádky do měst Přerova, Oder a Hranic³⁰.

Na podzim 1428 přišel do husitské posádky v Odrách z Čech pražany vypovězený litevský kníže Zikmund Korybutovič a spolu se svým hejtmanem Dobešem Puchalou přebírá tuto posádku pod své velení, když mu ji asi odstoupili moravští husité Jana Tovačovského z Cimburka na předchozích jednáních v Tovačově a Přerově³¹. Pod tímto tlakem se rozpadlo uskupení knížete Přemka Opavského a Jan z Kravař asi nejméně od roku 1429 přestupuje po příměří z 1.2.1429 do tábora husitské šlechty. Na přelomu let 1429–1430 se účastní velkého husitského tažení do Německa, v roce 1430 se podílí na jednání husitského sněmu v Karolinu v Praze a v roce 1431 je citován tábořským vůdcem Prokopem Holým, aby se spolu s jinými moravskými husitskými šlechtici dostavil k Domažlicím, kde byla poté slavně poražena 5. křížová výprava evropského katolicismu³². Naposledy se s Janem z Kravař setkáváme v roce 1433, kdy ve své závěti ze 17.3.1433 odkazuje celkem 36 věřitelům, většinou jeho vojenským služebníkům, leníkům a nižším šlechticům dlužných 3 537 kop gr. českých, na zástavách dalších 240 kop a svým

²⁹ A. Turek: *K životopisu Jana z Kravař (Poslední člen jicko-fulnecké větve pánů z Kravař pastorkem polské královny?)*. Kravařsko 7, 1937, s. 2.

³⁰ J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 96–103.

³¹ F. Palacký: *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges von Jahre 1419 an*. (dále: UB). I. Praha 1873, s. 646, č. 546, list olomoucké městské rady z 31.10. 1428 o Korybutově příchodu do Tovačova, Přerova a Oder.

³² C. Grünhagen: *Geschichtsquellen der Hussitenkriege*. In: *Scriptores rerum Silesiacarum* (dále: SRS). VI. Vratislav 1871, s. 104, č. 147, list Prokopa Holého z 7.6.1431; jinak J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 107 an.

úředníkům, purkrabím a vojenským služebníkům dlužnou službu ve výši 915 kop gr. českých, celkem tedy 4 692 kop gr. českých. Tato částka představovala asi dva roční hrubé výnosy celého jeho dominia a její splacení znamenalo jeho zánik, sám Jan z Kravař navrhoval odprodat panství Štramberk, Rožnov a případně Fulnek, tj. asi 3/4 celého kravařského dominia³³. Ovšem obdobně museli rozprodávat na úhradu svých vojenských výdajů části svých knížectví i sousední slezská knížata Přemek Opavský (platy a odúmrtní nápady) a Václav Těšínský (odprodeje a zástavy statků). Sporné je, zda se Jana z Kravař týká údaj z 2.2.1434 (může jít o Jana z Tvorkova), každopádně moravský landfrýd z 9.9.1434 pečetil již nový majitel Starého Jičina Ctibor z Cimburka na Jičíně a Drahotuších³⁴. Jan z Kravař je současně příkladem původně katolického feudála, svázaného dokonce načas s polskou katolickou šlechtou, ale donuceného pod tlakem okolností stát se husitou – kališníkem.

Boček Puklice z Pozořic, pokud vystupuje v pramenech, tak zcela jednoznačně na opačné straně a sice jako husitský hejtman. Původem z rodu markraběcích manů z jihomoravských Pozořic u hradu Vildenberka u Blanska (tam od roku 1386), dostal se zřejmě nejprve do služeb některé z jihomoravských tábořských posádek, tam vznikajících od roku 1423 – Třebíč, Moravský Krumlov, Pohořelice, Ivančice a částečně Břeclav. Na severní Moravu se dostává v samém závěru husitské revoluce a sice do husitské posádky v Odrách. Ta v tomto období prodělala závažný vývoj v tom smyslu, že z původní posádky moravských husitů Jana Tovačovského z Cimburka (asi 1427–1428) se stala česko-polskou husitskou posádkou pod velením litevského knížete Zikmunda Korybutoviče a jeho hejtmana Dobeslava Puchaly (1428–1432), přidruženou k tábořskému svazu. Po odchodu Zikmunda Korybuta do nové husitské posádky v Hlivicích a Dobeslava Puchaly do nové husitské posádky v Klučborku v roce 1430 začal zde stále více převažovat vliv nejmocnějšího husitského svazu – a sice tábořského svazu. Již podle svědectví z 31.10.1428 a z roku 1429 uzavřel kníže Zikmund Korybut společenství místo s pražany, nyní s tábory Prokopa Holého. S Prokopem Holým Korybut jednal v srpnu 1429 na severomoravském hradě Sovinci, možná právě o připravované velké spanilé jízdě husitů do Slezska v příštím roce³⁵.

³³ AČ, XV, s. 183 an.

³⁴ F. Šigut: *Opavský listinář*. III. Opava 1967, s. 12, č. 40, s. 21, č. 43, s. 13, pozn. 3, s. 27, č. 44 a E. Němec: *Listinář Těšínska (Codex diplomaticus Ducatus Tessinensis)*. I. Český Těšín 1955, č. 165, 166, 168, 170, 179, 188 a dále č. 169 aj.; k 2.2.1434 F. Dvorský: *O starožitném panském rodě Benešoviců*. Část II.: *O rodu pánů z Kravař*. Brno 1910, s. 49 a k 9.9.1434 AČ, X, s. 250.

³⁵ *Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376–1430*. Ed. A. Prochaska. In: *Monumenta mediae aevi historica res gestas Poloniae illustrantia*. Tom. VI. Krakov 1882, s. 860, č. 1374, list Zikmunda Lucemburského knížeti Vitoldovi z 30.8.1429, Bratislava.

Po roce 1430 není již kníže Zikmund Korybut v Odrách doložen, ač v roce 1431 ztratil svou posádku v Hlivicích. V Odrách je v roce 1431 jmenován hejtman Abraham, pouze dohadem je možno uvažovat o pozdějším polském husitovi Abrahamu ze Zbaszyna. V roce 1432 podniká z Oder úspěšný výpad proti klášteru Hradisko u Olomouce a Kroměříži hejtman Smil z Moravan, snad zástupce původních moravských šlechtických husitů. Nicméně právě v roce 1433 a později až asi do roku 1437 působí na Odrách právě Boček Puklice z Pozořic. Z dalších jeho vojenských akcí je zcela patrné, že postupoval ve shodě s tábory ale i s táborsko-polským hejtmanem Dobeslavem Puchalou. Situace v roce 1433 po náporu slezských knížat Bernarda Opolského a Mikuláše Ratibořského na táborsko-polské posádky ve Slezsku v Klučborku, Byččině, Kunštátu a později Rybníku se měnila velmi rychle. Právě z důvodu ohrožení slezských posádek sem zamířila táborská spanilá jízda mezi 9.3.1433 a 10.4.1433, což jsou data přítomnosti výpravy ve Šternberku a Pščině. Mezi tím táboří pacifikovali situaci ve Slezsku a založili zde novou posádku v Rybníku. Záhy po odtažení táborů do Polska a Uher pod hejtmány Bedřichem ze Strážnice a Janem Pardusem z Horky kníže Přemek Opavský před 28.4.1433 dobyl oslabené Odry, které možná posílily táborskou výpravu³⁶. Nicméně zdejší nebo tábory vyslaný hejtman Boček Puklice z Pozořic téměř obratem dobyl Odry zpět ještě před 13.5.1433, kdy již z Oder táhl na pomoc Dobeši Puchalovi v Klučborku, obleženém Bernardem Opolským. Cestou byl ovšem poražen knížetem Mikulášem Ratibořským, který se mohl domnívat, že šlo o pomoc určenou táborskému Rybníku. Boček Puklice byl donucen vrátit se do Oder, kde je jako hejtman jmenován k 26.5.1433. Kníže Mikuláš Ratibořský poté po 27.5.1433 přes zásah husitům nakloněného knížete Bolka V. Opolského dobyl jak husity obsazený Rybník, tak i Bytom³⁷. Boček Puklice z Pozořic po střetech se slezskými knížaty v závěru husitské revoluce před rokem 1437 odešel z husitské posádky v Odrách na hrad Drahotůš u Hranic, kterého se téhož roku zmocnil na Janu Tovačovském z Cimburka (ačkoliv ten ho prodal Henikovi z Valdštejna) a jež si právně zabezpečil vložním do zemských desk v roce 1446. Patrně z Oder podnikal výpady zejména proti svému bývalému spojenci hlavě moravských šlechtických husitů a tehdejšímu moravskému zemskému hejtmanovi Janu Tovačovskému z Cimburka na jeho panstvích Hranice, Drahotůš, Kojetín a Oldřišov u Opavy, Janu z Raduně na Raduni, Janu z Doloplaz na Bravinném u Bílovce a Viktorínovi ze Šumvaldu na Šumvaldě u Uničova. Ba co více dopouštěl se v době bezvlády otevřených loupeží (na měšťanu Lukáši Zalcarovi z Olomouce a Anežce z Valdštejna) a přepadů obchodních cest jako

³⁶ C. Grünhagen: *Geschichtsquellen...*, SRS VI, s. 124, č. 182.

³⁷ I. Hlaváček: *Poznámky k problému „Husitsví a Slezsko“*. HT, 4 1981, s. 126; C. Grünhagen: *Geschichtsquellen...*, SRS XII, s. 50. Hejnovčí V. Štěpán dokládá Bočka na Odrách nejméně v roce 1435.

v roce 1447 proti dalšímu bývalému husitovi Pavlu ze Sovince „že on s svými služebníky v této jednotě a v mírné zemi pobrali mi a mým chudým lidem XIV tuní herynkuov, vozy, koně a jiné věci k tomu a to mi jest řekl zaplatiti a toho jest neučinil.“³⁸ Co je ale důležité, postupně byl svým bratrem, rovněž bývalým husitským hejtmanem Vilémem Puklicí z Pozořic vtažen do skupiny stoupenců polské kandidatury Kazimirovy na český trůn v roce 1438, po smrti císaře a českého krále Zikmunda Lucemburského v roce 1437. V letech 1441, 1445–1449 podniká s bratrem Vilémem a jinými výpady až do Uher, v prvně jmenovaném roce v polských službách. O tom více v poslední části našeho příspěvku u Jana Čapka ze Sán a Viléma Puklice z Pozořic. Zde je možno ještě zmínit, že po Vilémovi Puklicí kromě listu na Přerov zřejmě zdědil i jeho vlastní panství Štramberg, které držel v letech 1441–1460. Posledně zmíněného roku po něm panství Štramberg zdědil Burian Puklice z Pozořic (až do roku 1471), který v tomtéž roce odprodal od panství biskupská léna Nové Albrechtice a Zákřovice olomouckému biskupovi Tasovi z Boskovic, který je ovšem ještě v tomto čase let 1460–1461 propůjčil našemu Bočkovi Puklicí. Na svém hlavním panství hradu Drahotúši Boček Puklice působil do roku 1463, kdy ho odprodal kravařskému dědici Janu z Cimburka na Jičíně³⁹.

Z doby pohusitské a poděbradské se předmětem naší pozornosti stanou právě bývalí husitští hejtmané a husité, většinou táboři či jejich spojenci a nyní po skončení husitské revoluce a v době bezvládní po roce 1437 stoupenci polské kandidatury prince Kazimíra na český trůn. Po neúspěchu polského tažení v roce 1438 a zvolení Albrechta Habsburského českým králem (1438–1439) nicméně za polskou kandidaturou na český trůn zůstala právě strana Táboru v čele s Bedřichem ze Strážnice, jejímž jakýmsi spojovacím můstkem k Polsku se na Moravě stali právě bývalí táboři a sice hejtmané Vilém a Boček Puklice z Pozořic, Jan z Messenpeka, Jan Tunkl z Brnička (ten z pomezí Čech a Moravy, tím se zabývat nebudeme) a bývalý husitský sirotčí hejtman Jan Čapek ze Sán a později jeho zet' Jan Talafús z Ostrova. Na opačné katolické straně lze zmínit význačného vojevůdce habsburské strany v Uhrách Jana Jiskru z Brandýsa, rovněž rodáka ze severní Moravy.

Začneme Janem Čapkem ze Sán. Tento původně nižší šlechtic ze Sán u Kolína ve středních Čechách se po bohaté životní dráze stává čelnou osobností druhého nejvýznačnějšího husitského svazu a sice východočeských sirotků. Tam po-

³⁸ V. Brandl: LC, III, s. 449, 516, 496, 506 a 448, loupeže potom na s. 675, 676. K. Drahotúši v roce 1446 *Die Landtafel des Markgraftthums Mähren. Olmützer Czuda* (dále: DZO). I.: 1348–1466. Ed. P. Chlumecský, J. Chytil, P. Demuth, A. Wolfskron. Brno 1856, s. 385, č. 417 a odpor Jana Tovačovského tamtéž, s. 387, č. 436. J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 120–122, 131 a 144.

³⁹ K. Lechner: *Die ältesten Belehungs- und Lehengerichtsbücher des Bisthums Olmütz*. I. Brno 1900, s. 41, tam ke Štramberku v l. 1441–1460. K Drahotúši v roce 1463 V. Bartovský: *Hranický okres, Vlastivěda moravská*. Brno 1909, s. 162.

stupně od roku 1425 nabývá dalších majetků jako panství Český Dub a Mnichovo Hradiště, později po roce 1433 hrady Hamrštejn a Grabštejn – vše v severních Čechách⁴⁰, aby ve vrcholné etapě svého života jako vůdce sirotků vedl velkou husitskou výpravu do Braniborska a proti řádu německých rytířů až k Baltu v roce 1433 (ve spojení s Polskem) a po prohrané bitvě u Lipan v roce 1434 se uchýlil na Moravu⁴¹. Zde se objevuje již v roce 1437, kdy ho zde pohání před olomoucký biskupský soud již nám známý Boček Puklice z Pozořic⁴². Od tohoto roku zřejmě Jan Čapek nějaký čas přijal pohostinství polského královského dvora v Krakově, kde připravoval polskou kandidaturu na český trůn po Zikmundově smrti v prosinci roku 1437. Po menším výpadu v březnu 1438 k Olomouci (zde patrně Čapek zpustošil statek Štěpána z Vartnova na Sudicích u Opavy) vytáhla hlavní polská výprava s pretendentem trůnu Kazimírem v červnu roku 1438 z Krakova. Účast v ní přijaly všechny síly odpírající rakouské habsburské kandidatuře Albrechta Habsburského. Vedle polských vůdců zástupce národní strany Sudivoje z Ostrorogu a zástupce katolickomagnátské strany Jana Teczyňského se ve vojsku objevují bývalí polští a ruští husité působící v České koruně jako Korybutovi hejtmané Dobeš Puchala a Petr Polák, nyní podolský starosta, a ruský kníže Fridrich z Ostrogu a konečně zástupci Čechů – tábořský vůdce a nástupce Prokopa Holého Bedřich ze Strážnice a bývalý sirotčí vůdce Jan Čapek ze Sán⁴³. Výprava po získání Hradce Králové přitáhla k Táboru, kde proběhlo nerozhodné vojenské střetnutí a tak po neúspěchu dobýt Prahu skončila vojenská polská kampaň v Čechách neúspěšně. Od polské kandidatury se v Čechách odvrátila kališnická strana Hynka Ptáčka z Pirkštejna a nadále polskou kandidaturu i po smrti Albrechta Habsburského v roce 1439 podporovali pouze táboři a na Moravě jejich stoupenci tj. bývalí husté Vilém a Boček Puklice z Pozořic, Jan z Messenpeka, Jan Tunkl z Brnička, též Jan, Čeněk a Vaněk z Šarova a Heralt z Kunštátu spolu s Janem Čapkem ze Sán. Čapek se někdy během polského tažení v roce 1438 (prvně zde jmenován 16.10.1438) zmocnil na Mikuláši Sokolovi z Lamberka jednoho z největších moravských panství Hukvaldy s městy Příborem, Ostravou, Brušperkem, Místkem a Frenštátem. Toto panství a pevný hrad Hukvaldy u Příbora ovládal až do své smrti v roce 1452⁴⁴. Hrad Hukvaldy se mu stal vitanou

⁴⁰ R. Anděl: *Husitství v severních Čechách*. Liberec 1961, s. 58, 81 a 84.

⁴¹ J. Macek: *Husité na Baltu a ve Velkopolsku*. Praha 1952.

⁴² K. Lechner: *Die ältesten Belehnungs- und Lehengerichtsbücher des Bisthums Olmütz*. II. Brno 1902, s. 323 a 328.

⁴³ R. Heck: *Tabor a kandidatura Jagielloňská v Czechach (1438–1444)*, Bratislav 1964, s. 125 an. K březnové výpravě v roce 1438 a Janu Čapkovi V. Brandl: LC, III, s. 549, půhon z roku 1446.

⁴⁴ M. Vach: *Jagellonská kandidatura v Čechách a její ohlas na Slovensku v letech 1438–1439*, *Česko-polský sborník věd právních*. Praha 1955, s. 200 an. K výčtu straníků Tábora a Polska z roku 1440 AČ, X, s. 258 an., č. XIII.

základnou pro jeho vojenské akce v Uhrách, Rakousku, případně Polsku. Již před tažením z června 1438 podnikl v únoru Jan Čapek ze Sán a Petr Polák zřejmě na vlastní pěst ale v polských zájmech útok na uherskou Spiš jakoby na odvrácení pozornosti, ale s cílem donutit krakovský dvůr k zásahu v Čechách⁴⁵. Po návratu z Čech v roce 1438 se Jan Čapek stal jedním z nejdůležitějších velitelů polských jednotek v Uhrách a od ledna roku 1442 potom dokonce nejvyšším hejtmanem polského krále Vladislava Varnenčika v Uhrách až do smrti tohoto krále v roce 1444, jenž tak nedosáhl svého cíle personální unie Polska s Uhrami. Ve dvou nejvýznamnějších bitvách se stoupenci rakouské habsburské strany a kandidatury Ladislava Pohrobka na český a uherský trůn si Jan Čapek vždy odnesl porážku – v roce 1440 v bitvě u Košic prohrál s Janem Jiskrou z Brandýsa a Janem Talafúsem z Ostrova a v roce 1442 v bitvě u Bratislavy prohrál s Mikulášem Sokolem z Lamberka⁴⁶. I na Slovensku získal Jan Čapek ze Sán významný majetek od polského krále Vladislava Varnenčika a sice zástavu hradů Strečno a Starý hrad u Žiliny v ceně 6 000 zl. v letech 1442–1446⁴⁷. V souvislosti s Čapkovým bojem proti habsburské straně v Uhrách bylo zřejmě jeho pozvání do Rakous v listopadu 1441 od členky proticísařské opozice Vandaly z Wolfsau na její hrad Angern. Jan Čapek odtud jménem Vandaly v roce 1442 odověděl císaři Fridrichovi III. Habsburskému a celé zemi Rakousům, přičemž o svou kořist nepřišel ani zde (4 000 zl. uher. aj.)⁴⁸. Po smrti krále Vladislava Varnenčika na křížové výpravě u Varny v roce 1444 vyklízejí Poláci pole v Uhrách. Jan Čapek ze Sán se osamostatňuje a stává se jedním z vůdčích představitelů bratřického hnutí v Uhrách a zejména na Slovensku. Toto hnutí bývalých členů husitských posádek na Slovensku, ale i husitů z Čech a dalších žoldnérů polské a rakouské strany bojující o Uherskou korunu vrcholilo právě v letech 1444–1458. Čelným představitelem bratříků zůstal Jan Čapek pouze v letech 1444–1451. V těchto letech např. v květnu 1445 spolu s Janem Messenpekem bojuje proti Pankrácovi od Sv. Mikuláše u Žiliny a o něco později v témže roce 1445 se spojuje s Bočkem Puklicí, Romanem z Vítovic i s Pankrácem. Opětovně s Bočkem Puklicí, Janem Messenpekem a Valentinem z Majetína pustošili statky hrabat Emericha a Jiřího ze Sv. Juru a Pezinku u Topolčan v Pováží na jaře v roce 1449. V těchto letech jej na Moravě v roce 1446 žalovali z dluhů 200 kop gr. čes. Smil z Důbravice a Oldřich Štos z Branic a Dřevohostic a v roce 1448 Franěk z Hartmanovic

⁴⁵ P. Kartouz: *Akcie polských vojsk na území Slovenska v letech 1438–1439*. „Historický časopis“ (dále HČ), 21, 1973, s. 35 an.

⁴⁶ R. Urbánek: *K historii doby Jiskrovy na Slovensku a na východní Moravě*. „Věstník Královské české společnosti nauk, tř. fil.-hist.-filolog.“, XI, 1939, druhá část, s. 34 an.

⁴⁷ J. Koříš: *Od Čachtic po Strečno*. Martin 1989, s. 178 an.

⁴⁸ L. Hošák: *Účast českých žoldnérů na bojích v Rakousku v l. 1439–1460*. In: *Sborník vysoké školy pedagogické v Olomouci*. „Historie“ V. Olomouc 1959, s. 166 an.

z 18 kop gr. čes⁴⁹. Rok předtím uzavřel Jan Čapek definitivně své účty s Polskem, když v Krakově dne 3.7.1448 kvitoval polského krále Kazimíra IV. za vyplacení dlužné částky za jeho vojenskou službu Polsku v Uhrách ještě v době krále Vladislava Varnenčíka. Téhož roku pak Čapek stvrzoval i smlouvu mezi moravskými a uherskými stavy⁵⁰. Jako uznávaný diplomat a prostředník zasáhl v říjnu 1449 do sporu polského krále Kazimíra a slezského pána Mikuláše z Vladěnína⁵¹. Stejně tak si spolu s rytíři z Moravan, Janem Tunklem z Brníčka a Janem z Hincendorfu a Bystratic urovnal své vztahy s moravskou zemskou vládou v roce 1450, přičemž mu to nijak nebránilo pokračovat ve svých vojenských akcích a např. v obležení hradu Tošku ve Slezsku⁵². V závěrečném období svého života v letech 1451–1452 se Jan Čapek přiklonil v Uhrách proti silícím pretencím uherské strany národní v čele s Janem Hunyadym na stranu habsburkou vedenou hejtmanem Janem Jiskrou z Breandýsa. Posily těchto českých a slovenských bratříků Jana Čapka, Brečála z Dobré (u Frýdku?) a Jana Talafúsa z Ostrova se přidaly k Jiskrovi před jeho rozhodujícím střetnutím s Janem Hunyadym v bitvě u Lučence v roce 1451 a i s jejich pomocí Jan Jiskra Hunyadyho porazil. Naposledy se dozvídáme o Janu Čapkově ze Sán 22.9.1452, kdy spolu s Vaňkem z Rachmanova, Bernardem z Brumova a Matúšem Károvským aj. opověděli Hunyadově měšťě Bratislavě⁵³. Poté zprávy o Čapkově utichají, takže zřejmě někdy na podzim 1452 zemřel. To odpovídá i situaci v držbě hradu Hukvaldy na severovýchodní Moravě, která se uvádí mezi léty 1438 – 1452. Jan Čapek zde projevil jak politický, tak hospodářský rozhled, když si jednak kolem svého zástavního hradu Hukvaldy vybudoval kromě bývalých biskupských lén některá nová léna, udělená jeho bojovníkům (v roce 1438 Staříč, 1439 Metylovice, 1444 Čertova Lhotka u Ostravy)⁵⁴, tak na druhé straně pečoval o rozmach měst Frenštátu (např. zrušení odúmrti aj.) a Ostravy, jimž udělil dalekosáhlá privilegia v letech 1445 a 1446⁵⁵.

⁴⁹ V. Chaloupecký: *Středověké listy ze Slovenska*. Bratislava–Praha 1937, s. 17, č. 13 pro rok 1445, s. 29, č. 26 pro rok 1449. K žalobám o peníze V. Brandl: LC, III, s. 559, 568, 578 a 676.

⁵⁰ R. Urbánek: *K historii doby Jiskrovy na Slovensku a na východní Moravě...*, s. 43, pozn. 186.

⁵¹ E. Němec: *Listinář Těšínska...*, I, č. 202, listina z 8.10.1449.

⁵² Státní okresní archiv (dále: SOKA) Olomouc, f. Archiv města (dále: AM) Olomouc, Sbirka listin, sign. č. 3 254, listina z 7.7.1450.

⁵³ J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 133, 135–136, 139, 141–142; V. Chaloupecký: *Středověké listy ze Slovenska...*, s. 55, č. 57 a s. 97, č. 110.

⁵⁴ SOKA Frýdek-Místek, f. Archiv obce Staříč, listina č. 1, listina z 16.10.1438; Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, f. Arcibiskupství olomoucké, sign. E 1 a 16, listina z 29.3.1439 a A. Adamus: *Sbirka listin k dějinám města Ostravy*. Ostrava 1929, s. 25, 26, č. 16.

⁵⁵ SOKA Nový Jičín, f. AM Frenštát, listina č. 5, vidimus ze 3.7.1556; A. Adamus: *Sbirka listin...*, s. 26–27, č. 17 listina z 16.7.1446 a souhrně J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 144, 167–170.

Vilém Puklice z Pozořic, bratr Bočka Puklice přišel na severní Moravu rovněž z její jižní části a asi obdobným způsobem neboť je v letech 1430–1432 jmenován hejtmanem tábořské husitské posádky v Moravském Šternberku. Podle jiného zdroje byl tamějším husitským hejtmanem Mikuláš z Drnovic, ale zde je právě možná kontaminace obou jmenovaných, neboť Puklicové z Pozořic kromě Pozořic drželi od r. 1379 markraběcí lenní dvůr Drnovice u Vyškova⁵⁶. Jako bývalý husitský hejtman ve Šternberku se Vilém Puklice z Pozořic postupně zmocnil celého panství Štramberg, když jeho část a sice vesnici Studénku nějakým způsobem získal již v roce 1434 či v letech 1436–1441⁵⁷. Město Štramberg s okolím a některými biskupskými lény (Skototín, Nové Albrechtice, dvůr Neuhybel a půl vsi Sedlnic) získal patrně před rokem 1437 a poslední část panství s vesnicemi Veřovice, Mořkov, Hodslavice, Rohlinu, Žilinu, Bludovice a Životice skoupil 12. 1. 1437 od dědice Jana z Kravař a sice Ctibora z Cimburka na Jičíně⁵⁸. Na rozdíl od svého loupeživého bratra Bočka měl Vilém Puklice jen několik finančních sporů s okolní šlechtou (rovněž Heník z Valdštejna aj.)⁵⁹. Mnohem aktivněji než jeho bratr se také zapojil do zápasů o polskou kandidaturu Kazimírovu v Čechách a v Uhrách. Na jaře 1439 po předchozích výpadech Jana Čapka ze Sán a Petra Poláka v únoru 1438 na Spiš, ruského knížete Fridricha z Ostrógu z Veselí či Uherského Ostrohu v roce 1438 k Tmavě a snad do Gemeru k hradu Gede (Hodějovu?) spolu s Janem z Messenpeka dobyli Uherský Brod bývalého husitského spojence a nynějšího moravského zemského hejtmana Jana Tovačovského z Cimburka a zaútočili na uherské Pováží. Tak v květnu 1439 oba spolu s ruským knížetem Fridrichem z Ostrógu a bývalým husitským velitelem posádky v Tmavě Blažkem z Borotina obsadili Skalici v Uhrách se 400 jezdcí a v červenci téhož roku se prvně jmenovaní dva pohybovali na moravsko-uherském pohraničí s 300 jezdcí a 400 pěšimi⁶⁰. Postupně si Uherský Brod převzal jako svůj opěrný bod Jan z Messenpeka a Vilém Puklice asi ještě v roce 1439 dobyl na Janu Tovačovském další jeho město Přerov, zatímco třetí kondotiér kníže Fridrich

⁵⁶ A. Rolleder: *Geschichte der Stadt und des Gerichtsbezirkes Odrau*. Steyer 1903, s. 58; J. Stief: *Geschichte der Stadt Sternberg*. Šternberg 1929, s. 10 a k lennímu dvoru Drnovice J. Pilnáček: *Staromoravští rodové...*, s. 179.

⁵⁷ J. Kapras: *Pozůstatky knih zemského práva...*, II, s. 30, 37. V letech 1436–1441 s Bočkem Puklicí.

⁵⁸ DZO, I, Brno 1856, s. 365, č. 98. K biskupským lénům potvrzeným v roce 1437 K. Lechner: *Die ältesten Belehnungs- und Lehengerichtsbücher...*, I, s. 41.

⁵⁹ V. Brandl: LC, III, s. 475, 485, 429 a 427.

⁶⁰ R. Heck: *Tabor a kandidatura Jagielloňska...*, s. 124, 145 k Fridrichovi z Ostrógu; J. Loserth: *Regesten zur Geschichte der mährisch-ungarischen Beziehungen vornehmlich in der Zeit hussitischen Söldnerbander*. „Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens” XII, 1918, s. 67 an., č. 58, 59 a 64; R. Urbánek: *K historii doby Jiskrovny na Slovensku...*, s. 29, pozn. 115.

z Ostrógu odešel do Malopolska na pomoc konfederaci Spytka z Melsztyna, ustavené 3.5.1439 proti uzavření dohody mezi Polskem a Albrechtem Habsburským a proti domácí klice krakovského biskupa Zbyhněva Olešnického a poražené později v bitvě u Grotniků⁶¹. Po brzké smrti Albrechta Habsburského došlo v České koruně nejprve k uzavření landfrýdu 20.1.1440 a o něco později 14.4.1440 dohody obou stran polské (jagiellonské) a rako- uské (habsburské), přičemž Češi polské strany se na Moravě zřekli svých stoupců Jana z Messenpeka, Viléma Puklice z Pozořic na Štramberku, bratří Jana, Čeňka a Vaňka ze Šarova a Heralta z Kunštátu (srv. výše). Vilému Puklici bylo uloženo vydat moravským stavům Přerov do 4 týdnů od data ujednání a Janu Messenpekovi potom Uherský Brod do 26. června 1440⁶². Vilém Puklice se zprvu zřejmě usiloval vyhnout se vydání Přerova pře- vedením města ve společné vlastnictví obou bratrů Viléma a Bočka Puklice a to již 22.4.1440, z čehož můžeme usuzovat na určitou Bočkovu podporu Vilémových propolských a táborských aktivit. Nicméně o něco později 18. 6.1440 přistoupili oba bratři Vilém a Boček ke zmíněnému landfrýdu a byli donuceni podřídit se⁶³. Ještě v dubnu 1441 Vilém a Boček Puklice a bývalý slovenský husita Jan Šmikovský ze Žďáru na Topolčanech v polských službách útočí na Uhry. Po Vilémově smrti asi v roce 1441 postoupili Boček Puklice z Pozořic (jenž se poté zapojil i do bratříckého hnutí) a Jan Tunkl z Brnička dluhopis na Přerov v hodnotě 1 200 kop gr. českých at' již jim vyplacených či nevyplacených 5.1.1442 v Prostějově moravským stavům⁶⁴.

Jan z Messenpeka pocházel původem zřejmě ze Slovenska. Byl to syn oravského kastelána Jiřího z Messenpeka, držitele biskupského hradu Hukvaldy a biskupských zboží Libavá a Budišov po roce 1400 ve prospěch uherského krále Zikmunda Lucemburského⁶⁵. Jan z Messenpeka se poprvé v pramenech objevuje na podzim 1431, kdy pomohl spojené táborské a si- rotčí výpravě pod Prokopem Holým, Janem Čapkem ze Sán a Otíkem z Lo- zy dobýt hrad Likava u Ružomberoka, kde kdysi zastával úřad kastelána. Získal si důvěru husitů a stanul snad v čele husitské posádky na tomto hradě a od roku 1432 potom v čele husitského hradu Lednice u Trenčína, odkud

⁶¹ R. Heck: *Tabor a kandydatura Jagielloňska...*, s. 191 an.

⁶² AČ, X, s. 256, č. XII, editor F. Kameníček uvádí datum 28.1.1440, AČ, X, s. 258 an., č. XIII, editor uvádí datum 11.8.1440. K tomu srv. J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 136–138.

⁶³ DZO, I, s. 384, č. 395, zápis z 9.7. 1446 k 22.4.1440, SOKA Olomouc, f. AM Olo- mouc, Sbírka listin, č. 154 k 18.6.1440.

⁶⁴ Moravský zemský archiv (dále: MZA) Brno, f. A 1, Stavovské listiny, sign. 336. K dubnu 1441 J. Dřímál: *Politika moravských královských měst za feudálních rozbrojů ve čtyřicátých letech 15. století*. SMM, LXXXIV, 1965, s. 140 an.

⁶⁵ A. Adamus: *Sbírka listin...*, s. 18, č. 9 a s. 19, č. 10 pro Hukvaldy a tamtéž, s. 20–21, č. 11 a s. 21–22, č. 12 pro Libavou a Budišov.

podnikl s Janem Tovačovským z Cimburka a dalšími slovenskými husity v roce 1433 výpravu na Prievidzu. S velitelem tamější husitské posádky v Topolčanech Janem Šmikovským se o něco později dostal do konfliktu, neboť Šmikovského služebník Zikmund Ořechový napadl Messenpekovo panství⁶⁶. Teprve v roce 1434 se Jan z Messenpeka přesunul na severovýchodní Moravu, kde koupil či jinak vymohl před nároky Voka ze Sovince hrad Helfštejn od Jiřího z Kravař údajně za 6 900 kop gr. čes. (je po něm jmenován v landfrýdu Moravy z 9. 9. 1434), aby ho v roce 1447 s tímže Vokem ze Sovince směnil prostřednictvím Jana Tovačovského z Cimburka za hrad a panství Rožnov s Vsetínem, Krásnem a biskupským lénem Valašským Meziříčím, přičemž nominálně Helfštejn stále vlastnil Jiří z Kravař. Ještě v roce 1437 zřejmě na svém panství Helfštejn podporoval husitské kněze, když nepodpořil faráře v Kokorách Augustina, aby dostával z Lipníka od měšťanů desátky⁶⁷. Současně držel po své matce na jihovýchodní Moravě městečko a panství Hluk (do roku 1437). Jak jsme se zmínili již výše u Viléma Puklice z Pozořic, tak společně oba na jaře 1439 obsadili město Uherský Brod a v Uhrách město Skalici, přičemž Uherský Brod musel Messenpek vydat do 26.6.1440⁶⁸. Ve Skalici v květnu toho roku soustředili celkem 400 jezdců ještě s ruským knížetem Fridrichem z Ostrógu a s bývalým velitelem husitské posádky v Trnavě Blažkem z Borotína. V červenci se stále Vilém Puklice a Jan z Messenpeka pohybují v této oblasti se 300 jezdci a 400 pěšimi (srv. výše)⁶⁹. Jan Messenpek poté útočí z Moravy do Uher patrně v polském zájmu v letech 1440 a 1443. Po pádu polských ambicí na uherský trůn se smrtí krále Vladislava Varnenčika v roce 1444 bylo již vzpomenuo kondotiérské působení Jana Čapka ze Sán též s Janem Messenpekem v letech 1445 a 1449 na Slovensku⁷⁰. Ve 40. letech se Messenpek po Bočkovi Puklici stává největším narušitelem právního řádu na severní Moravě. Tak v roce 1447 napadl ze svého Rožnova statek Václava Skrbenského ve Velkých Albrechticích u Bílovce se škodou „... dvou set hř. gr., že mi jest služebník jeho s jeho zámku spálil obilí s stodolami.“ Četné pohledávky na něm v této době soudně vymáhají vesměs nižší šlechtici: Mikuláš z Žerotína, Petr řeč. Přemek a Hynek z Prusinovic a na Potštátě v roce 1447, Zich z Wolfesperka, Jan z Ve-

⁶⁶ B. Varsík: *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. Bratislava 1965, s. 71 an.; J. Bartl: Slovensko a husitské revolučné hnutie. HT 4, 1981, s. 133 an., V. Brandl: LC, III, s. 473 (k Zikmundu Ořechovému).

⁶⁷ V. Brandl: LC, III, s. 515, 541 (jednání o výměně panství) a III., s. 511 (kněz Augustin); DZO, I., s. 397, č. 575, landfrýd in AČ, X, s. 250. Srv. J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce...*, s. 122, 132, 141–144.

⁶⁸ AČ, X, s. 258 an., č. XIII.

⁶⁹ J. Loserth: *Regesten zur Geschichte...*, s. 67 an., č. 58, 59 a 64, R. Urbánek: *K historii doby Jiskrovy na Slovensku a na východní Moravě...*, s. 29, pozn. 115.

⁷⁰ V. Chaloupecký: *Středověké listy ze Slovenska...*, s. 17, 29.

selička, Beneš z Trnávky a zemský hejtman Jan Tovačovský z Cimburka v roce 1448⁷¹. V 50. letech o něm prameny již mlčí a poslední zpráva o Janu z Messenpeka na Rožnově pochází z roku 1464. Po Messenpekovi se panství včetně sousedního Vsetína, Krásna a biskupského léna Valašského Meziříčí ujímá opět kravařský dědic Jan z Cimburka na Jičíně⁷².

Na opačné straně stanul katolický kondotiér Jan Jiskra z Brandýsa, patrně rodák ze severní Moravy. Předpokládá se, že se narodil buď v Děrném u Fulneka, nebo přímo ve Fulneku či ve Všechovicích u Kelče. Jan Jiskra ze Všechovic z rodu vladyků z východočeského Brandýsa nad Orlicí se poprvé v pramenech objevuje 21.11.1431 jako dvorský nižší šlechtic – leník ve službách tehdy kališnického pána Jana z Kravař na Jičíně v zápise o obnovení opavských zemských desek⁷³. Kromě léna na kravařském dominiu držel tehdy biskupské léno Všechovice u Kelče. Po několika letech se objevuje již vždy jen v katolických službách: v roce 1434 brání Plzeň proti husitským oblehatelům a v roce 1436 slouží v posádce královského hradu Karlštejna⁷⁴. V roce 1447 byli žalováni jeho rukojmí Mikuláš z Bitova na Šaumburce městským písařem Bernardem z Hranic, Jan Lapka z Otěhřib a Oprostovic a na Jičíně Paškem ze Zámrska a Bernard ze Šumberka a Nového hradu Hynkem ze Sovince, což jednak dosvědčovalo Jiskrovu nepřítomnost na Moravě a jednak tato rukojmí potvrzovala Jiskrův východomoravský původ⁷⁵. Nejméně od roku 1439 po smrti krále Albrechta Habsburského se do služeb královny – vdovy Alžběty a dědice českého a uherského trůnu Ladislava Pohrobka dostal neznámým způsobem náš Jan Jiskra z Brandýsa. Již v roce 1440 Jan Jiskra spolu s Janem Talafúsem z Ostrova porazili v bitvě u Košic velitele polských jednotek v Uhrách Jana Čapka ze Sán (srv. výše). V lednu 1441 operoval Jan Jiskra na Slovensku spolu s Mikulášem z Bitova na Šaumburku a Petrem Romanem z Vítovic na Zlíně, přičemž společně hrozili Bratislavě napadením jejich statků z důvodu nevyplacení odměny právě ze strany královny Alžběty⁷⁶. Po smrti královny Alžběty se Jan Jiskra v roce 1448 sám vyhlásil za nejvyššího hejtmana dědice trůnu Ladislava

⁷¹ V. Brandl: LC, III, s. 602, 584, 618, 706, 708 a 709.

⁷² J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 158.

⁷³ J. Kapras: *Pozůstatky knih zemského práva...*, II, s. 11–12; F. Zapletal: *Vztahy Jana Jiskry z Brandýsa k Přerovsku*. „Ročenka Městského muzea v Přerově” II, 1938, s. 64–72; M. Vach: *Jan Jiskra z Brandýsa a jeho předkové*. „Časopis společnosti přátel starožitnosti českých” LVII, 1949, s. 178.

⁷⁴ V. Chaloupecký: *Středověké listy ze Slovenska...*, s. 234; R. Urbánek: *K historii doby Jiskrovy na Slovensku a na východní Moravě...*, s. 11; AČ, I, s. 518.

⁷⁵ V. Brandl: LC, III, s. 623, 660.

⁷⁶ V. Chaloupecký: *Středověké listy ze Slovenska...*, s. 15, č. 13; M. Vach: *Jan Jiskra z Brandýsa a politický zápas Habsburků s Jagellonci o Uhry v letech 1440–1442*. „Historické studie” III, 1957, s. 187 an.

Pohrobka a v roce 1452 je zván nejvyšším hejtmanem země Uherské⁷⁷. Mezitím již proti Jiskrovi po roce 1444 přestaly bojovat polské oddíly, stáhli se částečně i bratřici a naopak po roce 1450 vyvstal nový konkurent v mocném uherském magnátovi Janu Hunyadym. Toho v červenci 1451 v rozhodující bitvě u Lučence porazil Jan Jiskra i s pomocí oddílu slovenských bratříků, mezi nimiž mu přispěli Jan Čapek ze Sán, Jan Talafús z Ostrova a Brčál z Dobré⁷⁸. Jiskrova nadvláda v Uhrách se tak stabilizovala a to i v době vlastního panování českého a uherského krále Ladislava Pohrobka v letech 1453–1457. Po zvolení a nastoupení uherského krále Matyáše Korvína v roce 1458 nastalo období rychlého zatlačování moci Jana Jiskry z Brandýsa a slovenských bratříků tzv. nového Tábora v čele s Janem Talafúsem z Ostrova a Petrem Aksamitem z Kosova. Právě tehdy se pod tlakem uherských oddílů Jan Jiskra přihlásil k podpoře uherské kandidatury polského krále Kazimíra IV. a patrně vyjednával i v Krakově. Ale Kazimír IV. již po roce v průběhu roku 1459 na uherský trůn rezignoval. Mezitím v roce 1458 v bitvě u Šarišského potoka uherský král Matyáš Korvín zlikvidoval hlavní síly slovenských bratříků. Ti se proto v čele s Janem Talafúsem z Ostrova spojili v roce 1460 s oddíly Jana Jiskry z Brandýsa a společně zaútočili na pozice krále Matyáše Korvína na Slovensku. Tehdy se za Jiskru vysláním zemské hotovosti v Čechách postavil i český král Jiří z Poděbrad (stejně tak jako intervenoval v jeho prospěch již v letech 1452 a 1457). Po prvním smíru Jana Jiskry s Matyášem Korvínem v roce 1460 se Jiskra následujícího roku dal do služeb římského císaře Fridricha III. Habsburského. Konečnou smlouvu s Matyášem Korvínem byl donucen Jiskra uzavřít v květnu 1462, kdy za odstupné 20000 dukátů a postoupení hradu a panství Solymos u Aradu v Sedmíhradsku se vzdal svých slovenských majetků. Potom již vystupuje po Korvínově boku jak v bojích o Bosnu, tak proti slovenským bratříkům na hradě Kostolany u Trnavy v roce 1467, proti knížeti Viktorínovi z Minsterberka v bojích u Třebíče v roce 1468 a téhož roku v čele uherského poselstva do Turecka, což je v podstatě poslední zpráva o něm⁷⁹.

Zbývá nám poslední protagonista slovenský bratřík a Jiskrův kapitán Jan Talafús z Ostrova. Jan Talafús z Ostrova (tvrze u východočeské Chrudimě) se poprvé objevuje v dějinách v roce 1440 a sice tehdy mimořádně na straně habsburské, kdy spolu s Janem Jiskrou z Brandýsa poráží Jana Čapka ze Sán v bitvě u Košic (srv. výše). Poté patrně působil mezi slovenskými bratříky spolu s tchánem Janem Čapkem ze Sán, jehož dceru Žofii si vzal a po Čapkově smrti v roce 1452 zdědil jeho panství Hukvaldy a Slezskou Ostravu. S Janem Čapkem se v roce 1451, v době bitvy u Lučence vrací do služeb

⁷⁷ V. Chaloupecký: *Středověké listy ze Slovenska...*, s. 30, č. 27 a s. 57, č. 60.

⁷⁸ Tamtéž, s. 55, č. 57.

⁷⁹ A. Gácsová: *Boje Mateja I. proti Jánovi Jiskrovi z Brandýsa a bratříkom v rokoch 1458–1467*. HČ 25, 1977, s. 189 an.

Jiskrových, kdy společně vítězí nad maďarskými Hunyadovci⁸⁰. Po stabilizaci poměrů po nastoupení krále Ladislava Pohrobka v roce 1453 Jan Talafús z Ostrova spolu s Petrem Aksamitem z Kosova zakládají bratřícký nový Tábor na Slovensku. Síly jejich nového Tábora jsou ovšem poraženy novým uherským králem Matyášem Korvínem v bitvě u Šarišského potoka v roce 1458. Roku 1460 Jan Talafús asi potřetí a naposledy vstupuje do služeb Jana Jiskry z Brandýsa a bojuje s ním proti Korvínovi až do jeho kapitulace v květnu 1462. Tehdy vydává uherskému králi svoji tvrz Rychnavu u Prešova a jeho sousední, bývalí bratříci Martin Brcál z Dobré a Bartoš z Hertvikovic Spišský hrad, Kežmarok, Gelnici a dalších dvanáct městeček za odstupné 16 000 dukátů a nabídnutou službu ve vojsku Matyáše Korvína. Nicméně Jan Talafús z Ostrova se naposledy (opět potřetí?) vrací na stranu bratříků v letech 1463–1466 téměř až do jejich poslední porážky u hradu Kostolany u Trnavy v roce 1467⁸¹. Spolu s 900 českými a slovenskými bratříky (v nich také Burian Puklice z Pozořic na Štramberku a Zich Kelečský z Bítova na Šaumberce) v roce 1466 posiluje české vojsko pod vedením Ctibora Tovačovského z Cimburka a Viktorína z Minsterberka, jež téhož roku vytáhlo do Slezska a v roce 1467 zde dvakrát zvítězilo – 11.6.1467 v bitvě u Pačkova a 16.6.1467 v bitvě u Frankenštejna. Spoluvelitel výpravy Viktorín z Minsterberka vložil zde posádky do Minsterberka a Frankenštejna⁸². Zatímco panství Slezskou Ostravu zastavil Jan Talafús z Ostrova již 24.4.1453 Janu Tršickému z Doloplaz za 1 000 zl. uher., naopak držel panství Hukvaldy asi do roku 1464, kdy je od něho vykoupil český král Jiří z Poděbrad, aby je v roce 1467 vrátil olomouckému biskupovi Tasovi z Boskovic. Obdobně Jiří Poděbradský posílil svou vládu na severní Moravě obnovením královských lén na panství Štramberk od Buriana Puklice a panství Šaumberk od Zicha Kelečského z Bítova v roce 1466⁸³. Účast Jana Talafúse z Ostrova na výpravě do Slezska v letech 1466–1467 je zřejmě poslední zprávou o něm⁸⁴.

Tolik tedy k hlavním postavám česko-polských styků v moravsko-slezské oblasti ve 14. a 15. století. Mohli bychom přitom jmenovat dále např. Bernarda ze Šumberka a Nového hradu, Martina Brcála z Dobré a Bartoše z Hertvikovic, kteří se možná též zapletli do česko-polských vztahů (první v Královských Prusech, další jako slovenští bratříci a Jiskrovi hejtmané). Nicméně to by nebylo již až tak významné, či nám není o nich tak moc známo.

⁸⁰ V. Chaloupecký: *Středověké listiny ze Slovenska...*, s. 55, č. 57.

⁸¹ A. Gácsová: *Boje Mateja I. proti Jánovi Jiskrovi z Brandýsa...*, s. 193 an.

⁸² V. Fialová: *Dva opovědné listy z 15. století*. „Naše Valašsko“, 5, 1939, s. 7 an.

⁸³ MZA Brno, f. G 1, Bočkova sbírka, sign. 10 064 (k r. 1453); A. Turek, L. Jisl: *Ostravsko za česko-uherské války ve světle písemných pramenů a i archeologických nálezů*. ČSM B, II, 1953, s. 2 (k r. 1466).

⁸⁴ J. Jurok: *Moravský severovýchod v epoše...*, s. 139, 142, 148, 150–151.

O polsko-litevských husitech jako litevském knížeti Zikmundu Korybutovičovi, jeho polských hejtmanech Petru Polákovi, Dobeši Puchalovi a ruském knížeti Fridrichu z Ostrógu, stejně tak jako o slezském husitovi knížeti Bolku V. Opolském, dalších slezských husitech jako Hynku Muščinovi na Jeseníku, Bernhardu Rothovi, Závišovi Vrašovském, Vierbatovi z Přišova a Vomičkovi a dále opět polských stoupencích přátelství s husity jako Mikuláši Kornicovi Sestřenci z Jarošova, Vlodbkovi, Hynkovi Zagarském, Jakubowskim, Kochlowskim, Petru (st. a ml.) a Janu Šafraňcovi, Spytkovi z Melsztyna a dalších nechceme zde psát, odkazující jednak na svoji knihu o husitství na severní Moravě a studii o husitství ve Slezsku a jednak na zřejmě větší známost o nich v polském prostředí⁸⁵. Přesto i o těchto osobnostech bychom přivítali nové informace.

Závěrem můžeme shrnout předkládané biografické údaje celkem 12 českých husitů a antihusitů buď působících i krátkodobě v tehdejší Polském království nebo na dnešním území Polska ve 14. a 15. století. Z předreformačního období jde o jednoho velkého feudála Lacka z Kravař na Helfštejně, tři nižší šlechtice Jana Helma, Jana Sokola z Lamberka (obou původně z jižní Moravy) a Jana Čičovce z Čičova (původem ze Slezska) a jednoho pravděpodobně měšťana dr. Pavla z Kravař z města Kravaře u Opavy (osobního lékaře polského krále Vladislava Jagielly). První tři se do Polska dostali především v rámci české pomoci polsko-litevské unii proti řádu německých rytířů v bitvě u Grunwaldu. Kromě Jana Helma se jednalo o stoupence husitství. Za vlastní husitské revoluce se nám podařilo vybrat jen dva zástupce – velkého feudála Jana z Kravař na Jičíně, původně katolíka a po roce 1428 kališníka, nicméně stejně jako Lacek z Kravař spjatého manželskými svazky s polskou šlechtou, a husitského táborského hejtmana v Odrách Bočka Puklice z Pozořic pocházejícího z jižní Moravy a spolupracujícího s polsko-litevskými husity knížete Zikmunda Korybutoviče. Konečně v porevolučním období let 1437 – 1471 jsme přiblížili opět osudy celkem pěti protagonistů. Jednalo se o bývalé nižší šlechtice, husitské hejtmany a poté působící v polských službách Viléma Puklici z Pozořic (hejtman ve Šternberce a bratr Bočka Puklice), Jana z Messenpeka (původně hejtman na slovenském hradě Likavě), bývalého husitského sirotčího hejtmana a vůdce sirotků Jana Čapka ze Sán (tu pobývajícího na hradě Hukvaldy) a jeho zet'ě a slovenského bratřického hejtmana Jana Talafúse z Ostrova (obou posledních původem z východních Čech). Na opačné katolické straně jsme uvedli význačného vojevůdce habsburské strany v Uhrách Jana Jiskru z Brandýsa (rok bojujícího ve prospěch polského krále Kazimíra IV.), rodáka ze severní Moravy, tak jako jimi byli i oba zde zmínění páni z Kravař. Autor přivítá jakékoli další informace polských historiků o uvedených českých osobnostech v Polsku.

⁸⁵ T ý ž: *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce...*, t ý ž: *Husitské organizační struktury v Lužicích a ve Slezsku...*, s. 97 an.